

جلد اول

الگوی دینی تربیت کودک و نوجوان

آینه‌های دینی شیرازی

سرشناسه: حائری شیرازی، محمدصادق، ۱۳۱۵ - ۱۳۹۶. عنوان و نام پدیدآور:
 راه رشد (۱): الگوی دینی تربیت کودک و نوجوان/مؤلف محی‌الدین
 حائری شیرازی. مشخصات نشر: قم: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در
 دانشگاه‌ها، دفتر نشر معارف. مشخصات ظاهری: ج ۴، ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م.
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۴۱-۵۳۹-۲ وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا یادداشت:
 کتابنامه به صورت زیرنویس. عنوان دیگر: الگوی دینی و تربیت کودک
 و نوجوان. موضوع: تربیت خانوادگی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
 *Islam -- Religious aspects -- Domestic education کودکان -- سرپرستی --
 جنبه‌های مذهبی-- اسلام موضوع: Islam -- Religious aspects --
 Child rearing اسلام و آموزش و پرورش Islamic education شناسه افزوده: نهاد نمایندگی
 مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها. دفتر نشر معارف رده‌بندی کنگره:
 B۲۵۳/۴ رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۶۴۴ شماره کتابشناسی ملی: ۹۳۰۳۷۶۹

■ عنوان: راه رشد (۱): الگوی دینی تربیت کودک و نوجوان ■ مؤلف:
 آیت‌الله محی‌الدین حائری شیرازی رحمته‌الله علیه ■ تدوین: دفتر حفظ و نشر
 آثار آیت‌الله حائری شیرازی رحمته‌الله علیه ■ بازبینی و ویراستاری محتوایی:
 محسن عرفانیپور - علی بشیری - عبدالحمید جمشیدی - علی خادم‌الحسینی -
 مرادعلی شاکری‌نیا - محمد ندایی ■ ویراستاران: محسن خالقی -
 محسن قرائی - سفان‌الهی ■ صفحه‌آرا: محمدصادق صالحی
 ■ ناشر: دفتر نشر معارف (وابسته به نهاد نمایندگی مقام معظم
 رهبری در دانشگاه‌ها) ■ نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۲ ■ شمارگان: ۲۰۰۰ جلد
 ■ قیمت: ۱۳۵،۰۰۰ تومان ■ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۴۱-۵۳۹-۲

پایگاه اطلاع‌رسانی مجلس
 شورای اسلامی ایران

@haerishirazi

شماره تماس دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله حائری شیرازی:
 ۰۹۱۹۵۱۹۶۶۷۶

دفتر نشر معارف قم، خیابان شهداء، کوچه ۳۲، شماره ۳، تلفن و فاکس: ۰۲۵۳۷۷۴۰۰۰۴

مدیریت پخش: موسسه پاتوق کتاب - ۰۲۵۳۱۰۷۷

مراکز پخش

■ راک: ۰۸۶-۳۲۲۲۹۰۳۸ ■ ارومیه: ۰۹۱۴-۳۴۷۷۸۲۳ ■ اصفهان: ۰۹۱۳-۸۰۳۵۰۹۸
 ■ اهواز: ۰۶۱-۳۲۲۲۸۰۰۰ ■ یابلس: ۰۱۱-۳۵۳۰۵۳۵۵ ■ بجنورد: ۰۵۸-۳۲۲۵۶۲۲۱
 ■ بردسکن: ۰۵۱-۵۵۴۳۰۱۲۱ ■ بندرعباس: ۰۷۶-۳۳۶۱۵۵۷۷ ■ بیرجند: ۰۵۶-۳۳۴۵۸۱۵۱۲
 ■ تربت حیدریه: ۰۵۱-۵۲۲۸۶۵۰۰ ■ تهران: ۰۲۱-۸۸۹۱۱۲۱۲ ■ دهدشت: ۰۹۲۱-۷۴۴۴۱۲۷
 ■ رشت: ۰۱۴-۳۲۲۳۴۵۶۹ ■ زاهدان: ۰۵۴-۳۲۲۲۸۸۷۹ ■ زنجان: ۰۲۴-۳۲۲۶۶۴۲۳
 ■ ساری: ۰۱۱-۳۲۲۵۳۰۲۰ ■ سبزوار: ۰۵۱-۴۴۲۲۴۰۰۴ ■ سمنان: ۰۲۳-۳۲۴۵۳۳۱۱
 ■ شهرکرد: ۰۳۸-۳۲۲۵۰۰۰۴ ■ شیراز: ۰۷۱-۳۲۲۴۴۶۱۴ ■ قزوین: ۰۲۸-۳۲۲۴۰۰۷۶
 ■ قم: ۰۲۵-۳۷۷۳۵۰۰۳ ■ کازرون: ۰۹۱۷-۶۸۱۳۰۸۲ ■ کرمان: ۰۳۴-۳۲۲۳۱۴۶۶
 ■ کرمانشاه: ۰۸۴-۳۷۳۲۸۴۱۱ ■ گرگان: ۰۱۷-۳۲۲۳۷۸۸۰ ■ مشهد: ۰۵۱-۳۲۵۷۵۹۶۳
 ■ ملایر: ۰۸۱-۳۲۲۵۱۲۷۶ ■ مهر: ۰۹۱۷۰-۰۶۱۷۲۶۲ ■ نیریز: ۰۷۱-۵۲۸۱۶۹۰
 ■ یاسوج: ۰۷۴-۳۲۲۲۸۶۲۲ ■ یزد: ۰۳۵-۳۷۳۳۲۹۵

www.nashremaaref.ir | E-mail: info@nashremaaref.ir

@nashremaaref_Official

﴿يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ
أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ﴾

[[خدا]] به هرکس که بخواهد حکمت می‌بخشد و به
هرکس حکمت داده شود، به یقین، خیری فراوان داده
شده است؛ و جز خردمندان، کسی پند نمی‌گیرد)

فهرست

مقدمه	۱۳
فصل ۱: اهمیت انسان‌شناسی جهت ورود به مباحث تربیتی	
لزوم رجوع مسائل تربیتی به اصول پایدار و مستحکم	۱۷
تأثیر نوع نگرش به دنیا و انسان در علوم انسانی	۱۸
تفاوت اساسی انسان‌شناسی اسلامی و غیراسلامی	۱۹
خطر اسلام‌مالی کردن مبانی تربیتی غرب	۱۹
علوم انسانی غربی علم نیست؛ وهم است	۲۰
استخراج انسان‌شناسی اسلامی از گزاره‌های هنجاری دین	۲۳
حل معمای انسان مقدم بر حل هر معمای دیگری	۲۴
اجتناب از مکاتب تربیتی سطحی	۲۷
حق تضييع شده مردم!	۲۸
فصل ۲: مباحث روش‌شناختی	
شروط استفاده از روایات در مباحث تربیتی	۲۹
لزوم تدوین آئین‌نامه کاربردی برای دستورات تربیتی اسلام	۳۰
گروهک‌های منحرف، منبعی خوب برای تحقیقات تربیتی	۳۰
فصل ۳: مبانی انسان‌شناختی تربیت (نظریه فطرت و طبیعت)	
انسان؛ موجودی مختار	۳۱
عظمت خطاب «چرا؟»	۳۱
اختیار؛ موج‌شکنی قوی‌تر از کهکشان‌ها	۳۲
مختار بودن انسان نافی تکالیف تربیتی والدین نیست	۳۴
مربی فقط رفع مانع می‌کند نه ایجاد مقتضی	۳۷

مربی مأجور است؛ حتی اگر مربی صالح نشود	۳۷
انسان چیست؟ (تبیین دستگاه فطرت و طبیعت)	۴۰
مثالی ملموس برای تبیین فطرت و طبیعت	۴۰
فطرت، سرشت توحیدی انسان	۴۱
برکات وجود طبیعت در انسان	۴۲
دو شخصیتی بودن انسان، علت پیچیدگی تربیت	۴۳
انسان؛ موجودی «ایستاده»!	۴۶
گذراندن دوره طبیعت گرایی، برای رشد لازم است	۴۶
تفاوت فطرت و طبیعت، در امتداد زمان است که مشخص می شود	۵۱
نمودهای ادراک فطرت در کودکان	۵۳
تفاوت طبیعت انسان و غریزه حیوان	۵۴
موسی و فرعون نمادی از فطرت و طبیعت	۵۶
حضور همزمان عقل و نفس در مملکت وجود انسان	۵۷
کارآمدی مدل «فطرت و طبیعت» برای حل مسائل تربیتی	۶۲
پیشرفت چندین برابری و سریع تر جوامع با تربیت و مدیریت فطرت گرا	۶۲
کاربردی بودن مدل فطرت و طبیعت	۶۴
ویژگی های فطرت و طبیعت	۶۵
همگانی بودن فطرت و طبیعت در انسان ها	۶۵
قلب، هرگز فاسد نمی شود!	۶۵
خواسته های طبیعت، به نحو بالاتری در فطرت نهفته است	۶۶
طبیعت، به حداقل ها قانع است!	۶۷
محدودیت طبیعت و نامتناهی بودن فطرت	۶۹
«علو»، انگیزه حرکت طبیعی و «عشق»، انگیزه حرکت فطری است	۶۹
فطرت، استقلال طلب است	۷۱
با اکره، فطرت بیدار نمی شود	۷۱
طبیعت، ابزار «محافظة» از انسان، و فطرت، ابزار «تشخیص» درست از نادرست	۷۲
غذای فطرت، احترام و محبت است و غذای طبیعت، استخفاف و زور	۷۳
اصالت تکریم در نظام فطرت سالار و تاکتیکی بودن استخفاف	۷۵

مراقب فطرت و طبیعت زودرس باشید	۷۶
توجه و هشیاری نسبت به تفاوت غذای فطرت با طبیعت	۷۹
قدرت فوق العاده فطرت	۸۰
فطرت هم مثل طبیعت، تحریک پذیر است	۸۱
روش شکوفایی فطرت و درمان طبیعت گرایی	۸۳
اضطرار و رسیدن به بن بست، آغاز طلوع فطرت	۸۳
رعایت حقوق کودک در تربیت، زمینه ساز غلبه فطرت بر طبیعت	۸۵
نظم، عامل پیشگیری از حاکمیت طبیعت بر فطرت	۸۸
«محبت» و «طرح سؤالات فطری»؛ دو تکنیک طلوع فطرت در انسان	۸۹
آغاز تربیت از نقاط نورانی وجود متربی	۸۹
شکوفای کردن فطرت با استفاده از کوچکترین ظهورات فطرت گرایی	۹۰
جو بدون اختناق؛ بستر شکوفایی فطرت	۹۰
شکوفایی فطرت با به جریان انداختن مستمر آن	۹۱
تشخیص طبیعت گرا از فطرت گرا	۹۳
توجه به تکیه کلام ها	۹۳
استخفاف، آزمونی برای تشخیص طبیعت گرایی از فطرت گرایی	۹۳
بچه اگر اینطور است یعنی بد تربیت شده!	۹۴
پافشاری کودک برای فهمیدن علت دستورات والدین	۹۵
نحوه مواجهه با جنبه نفسانی و فطری متربی	۹۷
تنظیم سبک برخورد با متربی بر اساس میزان فطرت گرایی یا طبیعت گرایی وی	۹۷
روش تربیت فطرت گرا با تنظیم محبت است	۱۰۰
استخفاف موقت؛ روشی برای شکستن سیطره طبیعت	۱۰۲
ضرورت رام کردن طبیعت قبل از کار کردن روی فطرت	۱۰۳
«ما فی الانسان» و «ما فی الشرائط»	۱۰۵
«ما فی الانسان» و «ما فی الشرائط» چیست؟	۱۰۵
دو کشش متضاد در «ما فی الانسان»	۱۰۵
«ما فی الانسان» تعیین کننده سرنوشت است نه «ما فی الشرائط»	۱۰۶
قدرت شگرف «ما فی الانسان»	۱۱۰

برنامه ریزی تربیتی بر اساس مافی الشرایط، به بن بست می رسد	۱۱۴
تفاوت بخش سطحی و عمقی شخصیت انسان	۱۱۵
انسان مافوق شرایط است	۱۱۶
رابطه ولایت و تربیت	۱۱۸
لزوم کاربردی کردن بحث ولایت در روش های تربیتی	۱۱۸

فصل ۴: چستی و هدف تربیت

تربیت یعنی انتخاب شرایط متناسب برای رسیدن به کمال	۱۲۱
تربیت یعنی تحول	۱۲۸
هدف تربیت؛ پیدایش «دل» در کودک	۱۲۸
تربیت، شبیه درختکاری است	۱۲۹
هدف اصلی تربیت «عدد» است یا «علامت»؟	۱۳۰
مربی مثل تماشاگر فوتبال است	۱۳۰
هدف تربیت، سراسر دستگاه تربیت را تغییر می دهد	۱۳۲
امتداد تأثیر هدف تربیت در داستانها و قصه ها	۱۳۴
تربیت مثل گل ساختن است نه نان پختن!	۱۳۴

فصل ۵: رابطه تعلیم و تربیت

تعلیم و تربیت مکمل همدیگر هستند	۱۳۶
تعلیم نمی تواند بدون اثر تربیتی باشد	۱۳۷
تعلیم یعنی پر کردن و تربیت یعنی استخراج کردن	۱۳۸
تفاوت تعلیم و تربیت، در «جهت» آنهاست	۱۳۹
تفاوت تربیت آموزشی و تربیت پرورشی	۱۳۹

فصل ۶: اهمیت تربیت و لزوم اهتمام مربی به آن

کودک، واحد ساختمان اجتماع است	۱۴۳
دانش تربیت	۱۴۵
برای آخرت فرزندان هزینه کنید	۱۴۸
مسئولیت اعضای خانواده در برابر تربیت یکدیگر	۱۴۸

نسلی که تربیت می‌کنید، مأموریت‌های بزرگی خواهند داشت!	۱۴۹
متربیان شما، رهبران آینده خواهند بود	۱۵۰
ثواب عظیم هزینه کردن برای کار فرهنگی در حوزه کودک	۱۵۱
تأثیر طولانی و چند نسلی تربیت	۱۵۱
انسان درون انسان	۱۵۲
اگر کار تربیتی و فرهنگی نکنید، مقصرد!	۱۵۳
تربیت فرزندان با هدف نصرت اسلام در مناصب کلیدی	۱۵۴

فصل ۷: اصول حاکم بر تربیت

تفویض تربیت به مربی حقیقی	۱۵۶
مربی حقیقی خداست	۱۵۶
نقش الهام قلبی در تربیت	۱۵۸
اصل ارتباط دادن متربی با حقیقت خودش	۱۶۲
مقایسه انسان چاهی و انسان حوضی!	۱۶۲
اصل تقویت حجت باطنه در متربی	۱۶۳
تربیت یعنی سپردن متربی به پیغمبر درون	۱۶۳
شما دو فرزند دارید: جسم بچه و روح بچه!	۱۶۳
مأموریت مربی، رشد دادن عقل کودک است	۱۶۹
کار پدر و مادر، شکوفایی اولاد نیست	۱۷۰
نیاز واعظ درونی به یک مربی اولیه	۱۷۱
التزام کودک به فهم و عقل خودش	۱۷۲
احیای واعظ درون	۱۷۳
جوشش از درون	۱۷۹
بچه‌ها را به دست واعظ درونیشان بسپارید	۱۸۶
«سؤال»، ابزار رشد دادن عقل کودک	۱۸۸
تکنیک‌های احیای واعظ درونی در متربی	۱۸۸
دو تمرین رفتاری برای پرورش عقل	۱۹۲
پرسشگری، حیا، نظافت، از علائم حیات عقل	۱۹۲

اصل مدیریت از درون	۱۹۴
بغل کردن یا همپا رفتن؟	۱۹۴
ما خطر مدیریت از بیرون را به خوبی درک نکرده ایم!	۱۹۴
سیستم مدیریت از بیرون، سبب «رشد ناپایدار» می شود	۱۹۶
مدیریت بیرونی، مدیریت درونی را تعطیل می کند	۱۹۷
مدیریت از بیرون، متربی را فاسد می کند	۲۰۰
مدیریت از بیرون؛ سیستمی رغبت سوز و اسیرکننده!	۲۰۱
خدا ربای نمی خواهد!	۲۰۴
آسیب های مدیریت از بیرون در سیستم آموزشی	۲۰۵
محصول مدیریت از بیرون، کمالات مجازی است نه حقیقی	۲۰۶
استفاده طواغیت از مدیریت بیرونی	۲۰۷
چه زمانی مدیریت از بیرون، مفید است؟	۲۰۹
استفاده از روش مدیریت از بیرون در حد دارو، نه غذا	۲۱۱
اصل عدم اکراه	۲۱۲
بهترین عملکرد فطرت، در شرایط لا اکراهی است	۲۱۲
گاهی زدن بچه برای رفع اکراه از او است	۲۱۳
هر اعمال محدودیتی، عبور از خط قرمز اکراه نیست!	۲۱۴
نیازمندی محیط های تربیتی به جو «لا اکراهی»	۲۱۷
رفاقت؛ زمینه ساز ایجاد جو تربیتی لا اکراهی	۲۱۹
حد و حدود آزادی دادن به متربی	۲۲۱
ایجاد جو رودر بایستی هم نوعی اکراه است	۲۲۳
اکراه مقطعی و موردی برای منضبط کردن فرد، اشکالی ندارد	۲۲۴
سلب آزادی، دارو است نه غذا	۲۲۴
بچه هایم را خیلی آزاد می گذارم	۲۲۴
یک قرارداد با کودک برای ایجاد شرایط لا اکراهی	۲۲۵
اصل آگاهی	۲۲۶
تسهیل کردن ارتباط آگاهی و عمل در متربی	۲۲۶
آگاهی، عامل پایداری تربیت	۲۲۷

سوء استفاده از «ضد واقعیت»	۲۲۸
تربیت فطری یعنی عادت به عمل بر اساس آگاهی	۲۲۸
تمرین شناسایی فطرت از طبیعت توسط کودک	۲۲۸
اصل تکریم و عزتمداری در تربیت	۲۳۰
اهمیت فوق العاده تکریم کودک را باور نکرده ایم	۲۳۰
عزت نفس، سنگ زیربنای تربیت	۲۳۲
عزت و شخصیت دادن، جزء اصول تربیت است	۲۳۳
شخصیت و عزت نفس مثل لباس تمیز است	۲۳۳
صلابت شخصیت کودک در فضای حرمت و محبت	۲۳۵
اعتیاد به تکریم!	۲۳۶
دو نوع تکریم و استخفاف	۲۳۷
سازوکار تأثیر تکریم کودک بر ایجاد حس خداجویی در وی	۲۳۸
تکریم چه ارتباطی با بهداشت و نظم دارد؟	۲۴۰
اصالت محبت در تربیت	۲۴۲
چهار ستون اصلی تربیت	۲۴۲
محیط خانه، محیط سرشار از محبت	۲۴۲
تجلی محبت در حدیث کساء	۲۴۵
عشق، بهترین ملات رابطه تربیتی	۲۴۶
عشق بچه به خودتان را خرج هیچ چیز نکنید	۲۴۷
اصل حفظ اعتماد بین مربی و متربی	۲۴۹
اهمیت مورد اعتماد بودن والدین برای فرزند	۲۴۹
فایده اعتماد به والدین در پیشگیری از آسیب های اجتماعی	۲۵۳
پرهیز از مصرف شدن اعتماد متقابل	۲۵۳
اصل اعتدال و میانه روی در تربیت	۲۵۵
میانه روی در مهیا کردن شرایط محیطی و تربیتی	۲۵۵
تربیت و طراوت	۲۵۸
اصل رعایت حدود و مرزها	۲۶۰
نیازمندی تربیت به رساله حدودشناسی	۲۶۰

شناخت حدود اعمال قاطعیت در تربیت	۲۶۱
در متشابهات به فرزندگیر ندهید	۲۶۱
اصل رعایت تدریج و استمرار	۲۶۳
تربیت، فرآیندی چند مرحله‌ای	۲۶۳
نیازمندی تربیت به رفق	۲۶۴
فهرست منابع	۲۶۷

مقدمه

تربیت، یکی از مهم‌ترین و بلکه پراهمیت‌ترین امور زندگی بشر است. تربیت، محصول و ثمره زندگی دنیایی، و هدف از خلقت ماست که به معنای عام آن، نقش و وظیفه‌ای همگانی است. انسان در دوره‌های مختلف زندگی، هم در نقش مربی قرار دارد و هم در نقش متربی. به این معنا که انسان، نه صرفاً در مقام رفتار با فرزندش، بلکه در مقام رفتار با اطرافیان، دوستان، جامعه و حتی در مقام رفتار با «خودش»، دائماً مشغول کار تربیتی است! هر بازخورد و هر گنشی از انسان در برابر محیط و انسان‌های پیرامونش، نوعی اثر تربیتی برای خود و آنها در پی دارد. بدین جهت، مقوله تربیت را می‌توان یک مقوله و نقش «همگانی» و «همیشگی» برای بشر به حساب آورد.

از دیرباز، بسیاری از متفکرین و اندیشمندان، در این باب سخن گفته و قلم زده‌اند. در قرون اخیر نیز یکی از مهم‌ترین ساحت‌های ورود علوم انسانی در غرب، ساحت تربیت و رشد بوده است. مکاتب مختلف روان‌شناسی، اخلاق، فلسفه اخلاق، علوم تربیتی و ... هر کدام گوشه‌ای از بار تبیین مفهومی تربیت و روش‌های آن و ایجاد نظام‌واره‌های تربیتی را در قرون اخیر بر عهده داشته‌اند که متأسفانه به خاطر آبشخورهای الحادی و مادی این نظامات تربیتی، همیشه آمیزه‌ای از مطالب صحیح و سقیم، و مفید و مسموم بوده‌اند و لذا کمکی به رشد حقیقی انسان نکرده‌اند.

در سنت اسلامی نیز، مباحث تربیتی نوعاً در قالب علم اخلاق و عرفان مورد بررسی قرار گرفته است و مباحث تربیتی خاص کودکان، متربیان و محصلین، کمتر مورد توجه جدی و نظام‌مند قرار داشته است و این خود، خلأئی جدی برای علاقه‌مندان به تربیت دینی بوده است.

عالم متفکر و حکیم، مرحوم آیت الله حائری شیرازی رحمته الله علیه از معدود عالمانی هستند که با بهره‌گیری از تفکر عمیق در آیات و روایات، ورودی تخصصی و اجتهادی در حوزه تربیت داشته‌اند و دُرر گران‌بهایی را از منابع اسلامی صید نموده و در قریب به نیم قرن فعالیت علمی و تبلیغی خویش، عرضه نموده‌اند. خود ایشان در توصیفی از اهتمام خویش به حوزه تربیت می‌فرمایند:

«رشته اصلی من، تربیت است ... خداوند تعالی به من عنایتی کرده که چیزهایی در مسائل تربیتی به نظر می‌رسد».

مقام معظم رهبری (مدّ ظله العالی) نیز در پیام تسلیتی که به مناسبت رحلت ایشان صادر فرمودند، بر این نکته صحّه گذاشته و دو بار، بر شأن تربیتی مرحوم استاد رحمته الله علیه تأکید فرموده‌اند:

«ایشان از جمله عالمان دینی برجسته و موفق بودند که عمر با برکت را یکسره در خدمت تربیت نفوس و تعالی بخشیدن به روح و دل و فکر و عمل مخاطبان خود قرار دادند... این روحانی با اخلاص و اهل معرفت و سلوک، همواره نقشی اثرگذار در ترویج معارف اسلامی و قرآنی و انقلابی داشته و به پرورش نفوس پرداخته است.»^۱

آنچه پیش روی شماست، کتاب «راه رشد» یعنی جامع‌ترین اثر تربیتی منتشر شده از مرحوم آیت الله حائری شیرازی رحمته الله علیه است که پس از چند سال تلاش توسط جمعی از پژوهشگران، به ساحت اهل اندیشه تقدیم می‌شود. این اثر بدیع و جامع، یکی از مصادیق تولید علم در حوزه علوم انسانی و علوم تربیتی به حساب می‌آید.

در ارتباط با این کتاب، چند نکته قابل ذکر است:

۱. این اثر، محصول فیش برداری از متن مکتوب چندین هزار جلسه عمومی و تخصصی مرحوم استاد رحمته الله علیه بوده است که در قالب یک ساختار موضوعی متناسب، به صورت کتاب حاضر تدوین شده است.

1. <https://khl.ink/f/38503>

۲. سبک و سیاق تدوین این کتاب، بصورت یک اثر علمی و درسنامه‌ای نبوده است و هدف نیز این نبوده که یک اثر خشک و صرفاً علمی از مرحوم استاد رحمته الله علیه عرضه شود. به همین جهت، مکرراً در این کتاب، خاطرات، داستان‌ها، تخاطب‌ها و موعظه‌های استاد نیز آورده شده است!

سَرش این است که این کتاب، هم یک اثر «تعلیمی» است و هم یک اثر «تربیتی». هم به دنبال «انتقال» آموزه‌های تربیتی است و هم به دنبال «تأثیرگذاری» تربیتی. لازمه این هدف این است که کتاب، از زبان خشک علمی، کمی فاصله بگیرد و زبان تربیتی و هدایتگر داشته باشد. به عنوان مثال، وقتی مرحوم استاد رحمته الله علیه از اهمیت ویژه مقوله «صبر و حوصله مربی» در تربیت سخن می‌گویند، هدف کتاب، صرفاً انتقال و تعلیم این مفهوم به مخاطب نیست، بلکه درصدد است که این ویژگی، با بیان شیرین و حکیمانه و اثرگذار استاد، هم در «ذهن» و هم بر «قلب» مخاطب نوشته شود و او را به صورت‌تر شدن ترغیب کند.

۳. عناوین و تیتروهای مطالب، با دقت خاصی انتخاب شده است. شاید بتوان گفت فقط مطالعه تیتروهای مطالب، می‌تواند خلاصه خوبی از کلیت مطالب کتاب را به مخاطب ارائه نماید. از این رواز خوانندگان گرامی تقاضا داریم که به تیترو مطالب، دقت و عنایت بیشتری داشته باشند.

۴. در نظر اولیه، به نظر می‌رسد مضمون برخی از مطالب کتاب در فصول مختلف تکرار شده است. به عنوان مثال، داستان حدیث کساء چندین بار در جای جای کتاب آورده شده است. اما در واقع، مطابق دأب و روش مرحوم استاد که مسائل را از زوایای متعددی بررسی می‌کردند، نقل این حکایات تکراری نیز به خاطر زوایای مختلفی است که ایشان در هر بار ورود به آن بحث، به آنها پرداخته‌اند.

۵. همچنانکه ذکر شد، تربیت به معنای عام آن، مختص به رابطه بین فرزند و والدین نیست؛ بلکه انسان در بسیاری از کنش‌های زندگی، مشغول «تربیت شدن» و «تربیت کردن» است. به همین جهت، مخاطب این کتاب نیز

فقط کسانی نیستند که فرزند دارند یا مشغول کار تربیتی به معنای خاص آن هستند، بلکه تمام اقشار می‌توانند مخاطب این کتاب قرار بگیرند. هرکسی که به دنبال قواعد کار تربیتی است و می‌خواهد بر روی «خودش» یا «دیگران»، کار تربیتی کند، مخاطب این کتاب خواهد بود؛ چه یک دانش‌آموز دبیرستانی، چه یک پدر یا مادر، چه مدیر یک مدرسه یا استاد دانشگاه یا متخصص علوم تربیتی، همگی می‌توانند بهره‌ها و دزهای گرانبهایی از این کتاب، صید کنند. انبوهی از نکات ریز اخلاقی و انسان‌شناسانه در لابلای مباحث وجود دارد که برای هر فردی قابل استفاده است.

۶. مجموعه کامل آثار تربیتی مرحوم استاد رحمته‌الله علیه شامل ۴ عنوان کتاب «راه رشد»، «مربی و تربیت»، «تعلق» و «تفکر» است. اگر کسی مایل به اطلاع تفصیلی و جامع از آراء و انظار تربیتی معظم‌له است، لازم است به هر چهار کتاب مراجعه داشته باشد.

۷. امور پژوهشی، اجرایی و تدوین این اثر، توسط دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله حائری شیرازی در قم انجام شده است.

در پایان از همه کسانی که در پدید آمدن این مجموعه نقش ایفا کردند اعم از فیش‌برداران، ویراستاران، تدوینگران و ... قدردانی نموده و توفیقات روزافزون آن‌ها را از خداوند متعال، مسئلت داریم.

بنیاد علوم انسانی اسلامی آیت‌الله حائری شیرازی رحمته‌الله علیه

رمضان المبارک ۱۴۴۴

فروردین ۱۴۰۲